

GÖTEBORGS UNIVERSITET

**Dokumentation och elever i behov av särskilt stöd,
– samarbete mellan specialpedagog och lärare i förskoleklass**

Amanda Angberg Björdén

Kunskap och fantasi/specialpedagogik/
LAU390

Handledare: Christine Engström

Examinator: Ulf Blossing

Rapportnummer: HT11-2910-108

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Kommentar [AAB1]: Ändring/Tillägg

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Dokumentation och elever i behov av särskilt stöd, - samarbete mellan specialpedagog och lärare i förskoleklass

Författare: Amanda Angberg Björdén

Termin och år: HT11

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Christine Engström

Examinator: Ulf Blossing

Rapportnummer: HT11-2910-108

Nyckelord: dokumentation, elever i behov av särskilt stöd, förskoleklass, kvalitetsarbete, samarbete, specialpedagog

Kommentar [AAB2]: Ändring/Tillägg

Sammanfattning:

Syfte och problemformulering

Syftet med studien är att på en utvald skola kartlägga hur samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagoger ser ut, samt hur samarbetet dokumenteras. Jag har valt att tydliggöra syftet med studien utifrån tre frågeställningar.

Preciserad frågeställning

- Hur ser samarbetet mellan specialpedagog och lärare i förskoleklass ut?
- Hur dokumenteras samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagogen?
- Hur används dokumentering?

Studien har genomförts med kvalitativmetod som ansats. Studien är en fallstudie och omfattar halvstrukturerade respondent respektive informantintervjuer med fem lärare i förskoleklass, en rektor och en specialpedagog på en utvald skola. Samtliga intervjuer har spelats in med hjälp av teknisktutrustning och transkriberats ordagrant. Resultatet har analyserats utifrån frågeställningar och litteratur samt med utgångspunkt i ett sociokulturellt perspektiv då studiens intresse är att tolka lärare i förskoleklass uppfattningar om samarbete och dokumentation i samarbetet med specialpedagog.

Resultatet kan sammanfattas med;

- Lärare uppfattar att samarbetet med specialpedagog uppstår utifrån två perspektiv, när lärare själva tar kontakt samt när specialpedagog tar kontakt med lärare.
- Det är främst specialpedagogen som skriftligt dokumenterar samarbetet mellan specialpedagog och lärare i förskoleklass.
- Lärare använder dokumentation inom tre olika områden, i det egna arbetet, för elevens utveckling samt i samverkan med föräldrar.

Studien bidrar till att skapa en uppfattning om hur lärare kan använda dokumentation som en arbetsmall i samband med elever i behov av stöd och kvalitetsarbete, där reflektion, uppföljning och utvärdering av verksamheten bör dokumenteras för att ge goda resultat.

Förord

Jag vill främst tacka alla som har offrat sin dyrbara tid för att ställa upp på mina intervjuer, utan er hade inte studien varit möjlig att genomföra.

Det har varit en intensiv period med både dalar och toppar, samt stunder då jag nästan har betvivlat min egen förmåga. Därför vill jag också tacka alla som har stöttat mig under processen, er uppmuntran och era kommentarer har varit till stor hjälp.

Ett särskilt tack till Sandra för att du alltid får mig att se saker ur ett annat perspektiv och att orka när jag känner att jag vill ge upp.

Tack!

Amanda Angberg Björdén

Göteborg, 2011

Innehållsförteckning

Abstract

Förord

Inledning 6

Syfte och problemformuleringar 7

Preciserad frågeställning 7

Begreppsförklaring 8

Litteraturgenomgång 10

Efterfrågan av kvalitet 10

Skolutveckling och kvalitetsarbete 11

Samband med dokumentation 12

Dokumentation och elever i behov av särskilt stöd 13

Metod 15

Val av metod 15

Urval 16

Val av skola 16

Urvalsgrupp 16

Lärarna 17

Rektorer och specialpedagoger 17

Intervju 17

Genomförande 18

Analysverktyg 19

Studiens tillförlitlighet 19

Förförståelse 20

Etiska överväganden 20

Resultatredovisning 22

Resultat lärare i förskoleklass 22

Samarbete 22

Lärare tar kontakt	22
Specialpedagog tar kontakt	23
Riktlinjer för samarbete	23
Dokumentation	23
Utredning och åtgärdsprogram	24
Användning av dokumentation	25
Användning av dokumentation i eget arbete	25
Lärare beskriver elevens utveckling och dokumentation	26
Användning av dokumentation i samverkan med föräldrar	27
Resultat rektor	27
Samarbete	27
Riktlinjer för samarbete	28
Dokumentation	28
Utredning och åtgärdsprogram	29
Användning av dokumentation	30
Resultat specialpedagog	31
Sammanfattning	31
Slutdiskussion	32
Metoddiskussion	32
Samarbete	32
Dokumentation och elever i behov av särskilt stöd	34
Användning av dokumentation	35
Sammanfattande slutsats	36
Konsekvenser för yrket	36
Vidare forskning	36

Referenser och referenslista

Bilagor

- Bilaga 1, Intervjuguide Rektor
- Bilaga 2, Intervjuguide Specialpedagog
- Bilaga 3, Intervjuguide Lärare förskoleklass
- Bilaga 4, Utredningsmall

Inledning

Under min utbildning till förskollärare har jag upplevt att skolformen förskoleklass har kommit att diskuteras allt för lite. Hur förskolan och skolan ska tillgodose varje elevs behov med eller utan specialpedagogiska insatser har förekommit frekvent i olika sammanhang inom utbildningen, förskoleklassen har då enligt mig hamnat i skymundan.

I examen för förskollärarytbildningen, ingår kunskap om att bedriva undervisning i förskola, förskoleklass och pedagogiskt arbete upp till årskurs 2. Trots det har jag stött på relativt få studenter som efter examen är intresserade av att arbeta i förskoleklass. Vad detta beror på kan jag inte svara på.

Förskoleklassen är en relativt ny skolform, vilket kan utgöra en anledning till varför området inte är lika förekommande som andra skolformer inom utbildningsvetenskaplig forskning.

I januari 1998 infördes förskoleklassen som egen skolform. Detta bidrog till att förskolans verksamhet för sexåringar flyttades in i skolans lokaler (Karlsson, Melander, Pérez Prieto, Sahlström, 2006). Förflyttningen skulle enligt regeringens proposition (1997/98:6) utgöra ett steg i riktningen mot att försöka integrera verksamheterna förskola och skola. Enligt skollagen kapitel 9, 5 §, framgår det att barn och deras föräldrar, erbjuds plats i förskoleklass från och med höstterminen det år som barnet fyller sex år, men får tas emot tidigare. Enligt riskdag är kommunerna skyldiga att erbjuda alla barn tillgång till förskoleklass, men det är en frivillig skolform att delta i. Förskoleklassen ska enligt Skolverket omfatta minst 525 timmar på ett läsår och vara avgiftsfri. Förskoleklassen som skolform ingår i läroplanen, Lgr 11, men inkluderas inte i skrivningarna gällande uppnåendemål.

Idag ingår i stort sett varje sexåring i förskoleklassens verksamhet (Karlsson m.fl, 2006). Syftet med förskoleklassen är enligt Skolverket att förbereda barn för att börja skolan. Att arbeta för att främja barns och elevers utveckling gäller för alla personer som är verksamma inom skolväsendet. Skolan har en skyldighet att organisera verksamheten så att alla elever ges möjlighet till en likvärdig utbildning. Uppmärksammas det att en elev är i svårigheter ska skolan enligt skollagen vidta åtgärder. Tidigare omfattades inte förskoleklassen av skollagens bestämmelser om åtgärdsprogram, men med införandet av den nya skollagen har bestämmelserna kommit att ändras.

I och med 1990-talets decentralisering av skolan har dokumentation, utvärdering och uppföljning av verksamheten spelat en allt större roll för att utveckla skolans kvalitet. Den nya skollagen och läroplanen Lgr 11 utger en tydligare styrning kring dokumentation och elever i behov av särskilt stöd. Även skriftliga omdömen för elever från och med årskurs 1 har införts, vilket kan ses som en konsekvens av kravet på insyn och bedömning i relation till elevers utveckling för att nå de nationella målen.

Regeringen tillsatte år 2006 ett globaliseringsråd för att Sverige skulle hävda sig i en tid av fortsatt globalisering. Rådet poängterade att vi ”måste satsa mer på kunskap, vår tids mest avgörande produktionsfaktor” (Skolverket, 2010, s. 60). Enligt Skolverket saknas det forskning med tydliga belägg för att tidig bedömning och dokumentation i form av exempelvis IUP med skriftliga omdömen bidrar till förbättrade studieresultat, dokumentation och bedömning kan i vår tid ses som grundläggande näring för en mediemarknad (Skolverket, 2010).

Jag vill med min studie fokusera hur lärare i förskoleklass arbetar och dokumenterar tillsammans med specialpedagog kring elever som anses vara i behov av särskilt stöd.¹

Kommentar [AAB3]: Ändring/Tillägg

¹ I studien syftar begreppet dokumentation främst på skriftlig dokumentation.

Syfte och problemformulering

Syftet med studien är att på en utvald skola kartlägga hur samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagoger ser ut, samt hur samarbetet dokumenteras. Jag har valt att tydliggöra syftet med studien utifrån tre frågeställningar.

Preciserad frågeställning

- Hur ser samarbetet mellan specialpedagog och lärare i förskoleklass ut?
- Hur dokumenteras samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagogen?
- Hur används dokumentering?

Begreppsförklaring

Kommentar [AAB4]: Ändring/Tillägg

Kvalitetsarbete

Består av en som process som enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) går ut på ett systematiskt och strukturerat arbete för att utveckla eller skapa förutsättningar för utveckling av kvalitet i verksamheten. Kvalitetsarbetet innefattar uppföljning/utvärdering, analys och bedömning samt olika former av förbättringsarbete/utvecklingsåtgärder (Myndigheten för skolutveckling, 2003).

Barn/elever i behov av särskilt stöd

De elever som inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller elever som uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation (Skollagen, kapitel 3, 8 §). Exempel på att en elev kan befinna sig i svårigheter är om eleven; vantrivs i skolan, har svårt att fungera i grupp, utagerande beteende eller drar sig undan, koncentrationssvårigheter, tal- och språksvårigheter eller psykosociala problem (Skolverket, 2008).

Pedagogisk dokumentation

All insamlad information som rör lärande och utveckling inom skolverksamheten, kan vara i form av skrift, anteckningar, dokument och protokoll. Foto eller egen producerat material t.ex. teckningar samt ljud- och videoinspelning.

Enligt Lenz Taguchi (1997) kan dokumentation ligga till grund för ett kontinuerligt förändrings- eller reformarbete på skolan. Det handlar om att använda dokumentationen som ett arbetsverktyg, där dokumentationsarbetet enligt Lenz Taguchi (1997) bidrar med fortlöpande information om var står jag/vi just nu.

Åtgärdsprogram

Skriftlig dokumentationsmall som beskriver de stödinsatser en elev som anses vara i svårigheter har rätt att få tillgång till. Rektor är enligt skollag skyldig att se till att åtgärdsprogram upprättas. Ett åtgärdsprogram ska innehålla information om hur stödinsatserna ska erbjudas eleven samt hur de personer som erbjuder stödet ska följa upp och utvärdera insatserna. I Skolverkets allmänna råd för åtgärdsprogram (2008) framgår det att ett åtgärdsprogram omfatta hela elevens skolsituation. Elver och vårdnadshavare ska enligt skollagen 9 § kapitel 3, ges möjlighet att delta i upprättandet av ett åtgärdsprogram.

IUP

Individuell utvecklingsplan (IUP) skriftligt dokument som beskriver barn/elevs lärande och utveckling, ska enligt Skollagen finnas för varje elev inom grundskola och gymnasieskola. Enligt skollagen ska föräldrar och elever från och med årskurs 1 ges ett skriftligt omdöme om elevens kunskapsutveckling i relationen till målen att uppnå för varje ämne, detta skrivs in i den individuella utvecklingsplanen.² Bestämmelser för skriftligt omdöme gäller sedan 2008

Kommentar [AAB5]: Ändring/Tillägg

² Jämför med Center för skolutveckling

och gäller för samtliga elever inom skolväsendet med undantag för förskoleklass. IUP är en offentlig handling och ska enligt Skolverkets allmänna råd om IUP (2008) därför inte omfatta skrivelser om kan skada den personliga integriteten.

Specialpedagog

Lärare som har studerat en specialpedagogisk påbyggnadsutbildning om 60 – 90 högskolepoäng (Persson, 2007). Specialpedagogens främsta arbetsuppgifter är enligt regeringens bilaga 2 (SFS 2007:638) om ändring i högskoleförordningen (1993:100) bland annat att arbeta med att identifiera och undanröja hinder för och orsaker till elevernas svårigheter i verksamheten, identifiera elevers svårigheter på organisations- grupp- och individnivå, samt olika specialpedagogiska utredningar så som upprättande av åtgärdsprogram. Handleda i funktion av kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor.

Litteraturgenomgång

Här diskuteras litteratur som är relevant för studien utifrån fyra huvudgrupper; Efterfrågan av kvalitet, Skolutveckling och kvalitetsarbete, Samband med dokumentation samt Dokumentation och elever i behov av särskilt stöd.

Efterfrågan av kvalitet

För att förtydliga efterfrågan på skolutveckling och kvalitetsarbete, ska en bakgrunds förklaring till decentraliseringen av skolans verksamhet, möjligheten till valfrihet och betydelsen för synen på ökad kvalitet inom skolan presenteras här.

Före 1980-talet menar Bunar (2009) att valet av skola i stort sett enbart styrdes av närhetsprincipen, vilket kortfattat i princip betyder den skola du bor närmast är den skola du ska erbjudas undervisning i. Möjligheten att välja var enligt Bunar (2009) begränsad till att antingen bosätta sig i det område där önskad skola var belagd eller att söka sig till någon av de relativt få fristående alternativ som fanns. Debatten om valfrihet och konkurrens existerad knappast.

Under de senaste årtiondena har det enligt Vallberg Roth (2010) funnits en trend att etablera marknader inom offentlig sektor för att utveckla medborgarnas valfrihet. Enligt Vallberg Roth (2010) som även hänvisar till Hood (1991) spreds under 1980-90-talet New Public Management – reformer (NPM) över världen, vilka syftade till att den offentliga sektorn skulle reformeras, det vill säga omformas genom att införa den privata sektorns idéer om decentralisering, avreglerad och kundorienterad skötsel, för att erbjuda bättre service till medborgarna. Bunar (2009) menar också att det var under 80-talet som saker och ting började ändras. Schüllerqvist menar (enligt Bunar, 2009) att det är här som den nyliberala ideologin på allvar tar sig in i skolans värld och ökar kraven på decentralisering, valfrihet, förbättrade villkor för friskolans etablering, samt att det nu är första gången som diskussionen om samhälle - individ förs in i skolpolitiken. Bergström menar (enligt Bunar, 2009) att Socialdemokraternas främsta avsikt under 80-talet var att bibehålla den sammanhållna skolan, samtidigt som de genom valfrihet ville öka den pedagogiska mångfalden.

När den borgerliga regeringen 1991 tog över regeringsmakten kopplades enligt Bunar (2009) idéerna om valfrihet och mångfald samman med konkurrens och huvudmannaskap. Med detta följde att andra aktörer än kommuner och landsting fick möjlighet att bli skolans huvudman. Samma år, 1991, kommunaliserades även grundskolan vilket innebar att finansieringen och styrningen övergick från staten till kommunerna (Bunar, 2009). Regeringen fastslog även *Propositionen om valfrihet och fristående skolor* (Proposition, 199/92:95, refererad i Bunar, 2009, s. 79).

Ett år senare, 1992, fattades enligt Bunar (2009) beslutet om skolpeng, vilket betyder att 85 procent av kommunens genomsnittliga kostnad skulle följa med eleven, när eleven gjorde sitt fria val av skola. Skolverket menar (citerad av Bunar, 2009, s. 79) att valfrihetsreformen förväntades frambringa:

.../ en ökad mångfald och pedagogisk förnyelse, förbättrad effektivitet och en allmän kvalitetshöjning av skolväsendet som följd. Den ökade konkurrensen mellan skolor förväntades skapa stimulans till utveckling och ge möjligheter för elever och föräldrar att uttrycka sitt missnöje genom att lämna den skola de är missnöjda med, göra "sorti" eller "rösta med fötterna" och på så sätt ge tydliga signaler till skolorna. Valfrihet sågs också som ett mål i sig – som en medborgerlig rättighet. (s.11)

Enligt Bunar (2009) innebär valfrihet att kommunen i så stor mån som möjligt ska tillgodose föräldrar och elevers önskemål om skolplacering.

Sammanfattningsvis menar Bunar (2009) att de nyliberaliska grundvalarna inom skolpolitiken har omfattat decentralisering, privatisering, konkurrens, ekonomisk effektivitet och konsumentorientering. Bunar (2009) menar vidare att det finns en övertygelse om att dessa instrument kommer att leda till ökad likvärdighet mellan skolorna, ökad skolkvalitet, lägre kostnader, mer demokratisering och bättre elevprestationer.

Det fria skolvalet och decentraliseringen har således en betydelse för efterfrågan på kvalitet inom skolans verksamhet.

Skolutveckling och Kvalitetsarbete

Regeringens proposition *Ansvar för skolan* (Utbildningsdepartementet, 1990/91:118), som även enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) kom att kallas skolans kommunalisering, innebar en förändrad ansvarsfördelning inom skolväsendet. Decentraliseringen innebar att beslutsfattande rörande delar av verksamheten så som organisation, resursanvändning och resultat, förflyttades från statlig nivå till kommunal nivå och därmed också närmare själva verksamheten (Myndigheten för skolutveckling, 2003). I och med denna maktförskjutning ökade handlingsfriheten på lokal plan vilket enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) i sin tur även medförde att allt mer personer i elevernas närhet blev delaktiga i beslutsfattanden. Vidare presenterades också fördelen med betydelsen av personalens kunskap om vad som är bäst för att tillfredsställa behov i verksamheten, vilket å andra sidan kan bli en nackdel då en enskild skolas kultur och traditioner kan bli till ett underlag för hur styrningsstrategier skapas (Myndigheten för skolutveckling, 2003).

Skolverket har undersökt varför elever inte når målen vid avslutad grundskolegång och fastställt ett antal sammanhängande faktorer. Enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) menar skolverket att de processrelaterade faktorer eller de faktorer som skolans personal själva kan påverka som framträder starkast, och att bristerna främst utgörs av relationen mellan skolans personal, elever och föräldrar. Men också hur arbetssätt anpassas till elevers förutsättningar och behov, Skolverket framhåller också att tidigt upptäcka och utreda elevers svårigheter att nå målen och med detta värdesätta tidiga och kontinuerliga stödinsatser, är viktiga förutsättningar för skolans resultat när det gäller kvalitetsarbete (Myndigheten för skolutveckling, 2003).

För att ett kvalitetsarbete ska leda till framgångsrik utveckling av verksamheten menar Myndigheten för skolutveckling (2003) att systematisk dokumentering av både framsteg och hinder är nödvändigt. Det gäller att ha klart och tydligt fastställa i verksamheten vad som planerats, vad man enats om respektive uppnått för att kunna gå vidare i ett utvecklingsarbete. Enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) gäller detta både för det övergripande kvalitetsarbetet samt för varje enskild pedagogs ansvar att hjälpa varje barn/elev till en optimal inläringssituation.

Svenska kommunförbundet och de båda lärarförbunden konstaterar (enligt Myndigheten för skolutveckling, 2003) i överenskommelsen En satsning till två tusen i anslutning till Avtal 2000 att den ”decentraliserade skolan kräver lärare som ständigt utvärderar och reflekterar över sitt arbete med eleverna” (s. 58).

De konstaterar också att om reflektioner ska fungera som avstämning i ett förbättringsarbete måste de även dokumenteras (Myndigheten för skolutveckling, 2003). Skolverket (2010) beskriver att dokumentation så som Individuell utvecklingsplan, IUP, utgörs av värderande dokumentation som tillverkas av, om och för individer i och utanför skolan. Vidare menar Skolverket att detta kan ses som ett exempel på institutionaliserad bedömning, samt att det går att urskilja en internationell trend där det rör sig om liknande

standardiserande system av dokumentation, redskap och kontrakt för att reglera individer, även om de internationella mallarna för dokument och planer inte är utformade på exakt samma sätt.

Lundgren beskriver enligt Skolverket (2010) ett så kallat globaliserat konkurrensinriktat samhälle där testning och bedömning framträder som allt viktigare. Han menar att ett decentraliserat utbildningssystem leder till att man måste kontrollera resultaten för att upprätthålla samma likvärdighet och standard som på nationell nivå.

Myndigheten för skolutveckling (2003) uttrycker begreppet kvalitet som komplext, och beskriver detta med hänvisning till olika källor, som kan sammanfattas med definitionen av begreppet kvalitet som de sammansatta egenskaper hos ett föremål eller fenomen som ger tillfredställelse till både uttalade och underförstådda behov.

Samband med dokumentation

Att kvalitetssäkra något kan enligt Myndigheten för skolverket (2003) betraktas som arbetsformer, angreppssätt och metoder som leder fram till att varor och tjänster får de egenskaper som organisationen är till för och därmed det som kunderna uppskattar.

Detta kan liknas med det som Vallberg Roth (2010) beskriver vidare utifrån tidigare studier där koppling mellan det marknadsanpassade tankesättet och framväxten av Individuell utvecklingsplan (IUP) har studerats. Vad som enligt Vallberg Roth framkommer i studierna är att det främst har varit professionella (lärare och skolledare) samt konsulter som har varit konstruktörer. Vidare menar Vallberg Roth att en tydlig marknads- och näringslivskoppling framträtt i och med konsultföretagens inblandning som konstruktörer av IUP.

Konsulternas idéer enligt Vallberg Roth syftade till att erbjuda en produkt (t.ex. IUP mallen) som skulle marknadsföras på samma sätt men i olika verksamheter, IUP:erna blev då istället homogent utformade snarare än individuella. Barn och föräldrar blev i och med detta, enligt Vallberg Roth även beskrivna som kunder som möter servicegivare (personal), samt att den värdegrund som servicemötena vilade på var att kvalitet i grunden handlade om att tillgodose kundens behov (Vallberg Roth, 2010). Utifrån detta antagande om kundens behov, menar Vallberg Roth att IUP mallarna utformades som ett ”behovsdokument” där kunden, det vill säga föräldrar och barn egentligen inte alls var delaktiga i själva utformandet. Den konkurrens som uppstod i samband med valfriheten genom NPM - reformer och marknadsanpassning skapade profileringskrav även för kommunala skolor. Profileringskrav kan ses som den styrnings ram som enligt Vallberg Roth i förlängningen erbjuder och påbjuder skiftande positioner för olika aktörer t.ex. barn, lärare och föräldrar.

Enligt Vallberg Roth så blir det konkurrens mellan ”producenterna” det vill säga fristående och kommunala skolor, om konsumenterna i form av elever inom samma utbildningsmarknad. Staten är en drivkraft som enligt Vallberg Roth (2010) influeras av marknadens ideal och drivkraften är sökandet efter det ”bästa priset” (s.53), tyngdpunkten blir att synas och att vara vinnare. Att marknadsföra, dokumentera, profilera och rangordna verksamheten blir då mest framträdande. Vallberg Roth (2010) menar att hon ”/.../ kan således se en sammanstrålning av krafter och styrsystem som rör dokumentation och bedömning av verksamheter och barn, på så sätt att statliga, ideologiska och kontrollerande bedömningssystem samspekar med mediala styrsystem och marknadskrafter” (s. 53).

Konsulter och företag framstår enligt Vallberg Roth som experter inom offentliga verksamheter där de säljer sina tjänster gällande områden som bedömning och

dokumentation.³ Vallberg Roth menar att det är intressant att marknadens logik som tycks driva på dokumentation, standardisering och exponering, också leder till att de barn som går i offentliga skolor jämfört med de barn som går i privata, försätts i en annan position då de offentliga skolornas bedömningar och dokumentationer är klassade som allmänna handlingar (Vallberg Roth, 2010).

Dokumenterandet kan enligt Skolverket (2010) leda till att ena sidan bemyndiga och förstärka barn, lärare och föräldrar men och andra sidan begränsa och försvaga dem.

Dokumentation och elever i behov av särskilt stöd

Den 18 mars 2010, beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare för att se över lagstiftningen om sekretess inom skolväsendet med anledning av den utökade dokumentationsskyldigheten gällande uppgifter om elevers och andra enskildas personliga förhållanden (SOU 2011:58). Även nya sekretessbestämmelser ska i och med detta föreslås angående uppgifter om en enskilds personliga förhållanden i åtgärdsprogram och individuella utvecklingsplaner (SOU 2011:58).

I den nya skollagen, tredje kapitlet, 3 §, finns regleringar gällande barns och elevers utveckling mot målen. Det som framskrivs är att, alla barn och elever ska ges ledning och stimulans för att utifrån sina egna förutsättningar kunna utveckla sitt lärande och sin personliga utveckling så långt som möjligt för att nå utbildningens angivna mål. Förskoleklassen omfattas inte av de kursplaner och kunskapskrav som rör övrig grundskoleverksamhet, dock gäller bestämmelserna för åtgärdsprogram i den nya skollagen även för elever i förskoleklass.

I tredje kapitlet, 8 §, gällande utredning av behov av särskilt stöd, står det att om det framkommer att en elev inte kommer uppnå de kunskapskrav som minst ska uppnås, eller om eleven visar svårigheter i andra skolsituationer, så ska detta skyndsamt utredas. Enligt regeringens utredning (SOU 2011:58) är både att utredningen ska ske skyndsamt och skyldigheten till särskilt stöd för elever i svårigheter som rör andra skolsituationer, en ny skrivelse i skollagen. Detta avser situationer där en elev anses vara i behov av särskilt stöd oberoende av om eleven just då anses kunna uppnå kunskapskraven eller inte (SOU 2011:58).

Enligt Anna Österlund som arbetar för Skolverket (2011) skrivs åtgärdsprogram för förskoleklass i förhållande till de övergripande målen i läroplanens (Lgr 11) andra del. Det finns däremot inga krav att upprätta individuella utvecklingsplaner för elever i förskoleklassen, men möjlighet finns för den som vill, skriftliga omdömen får dock inte ges eftersom de ska utgå från kunskapskraven (Österlund, 2011; jmf. SOU 2011:58). Österlund (2011) menar att det inte heller finns några bestämmelser för hur planeringen av förskoleklassens undervisning ska se ut, men uttrycker att det är viktigt att tänka på vilken sorts funktion planeringen och dokumentationen av verksamheten ska ha, innan man gör den. Vidare menar Österlund (2011) att planeringen också ska ”fungera som underlag för det systematiska kvalitetsarbete som innebär att man planerar, följer upp och utvecklar utbildningen” (Skolverket, 2011).

En utredning om en elevs behov av särskilt stöd innehåller ofta samman koppling med skolans elevvårdande verksamhet. Enligt regeringens utredning (SOU 2011:58) bör det därför finnas rutiner för hur utredningarna dokumenteras och förvaras. Vidare framgår det att det finns skäl att skilja skolans utredning och åtgärdsprogram från varandra, med hänvisning till att minimera risken för att integritetskänsliga uppgifter om eleven sprids (SOU 2011:58).

³ Finns en tjänst på Internet som heter IUP – räknaren, där det går att räkna ut tid och kostnad för skolans bedömningar och utvecklingssamtal.
https://infomentor.se/swedish/production/homepage/home/iup_raknaren.aspx

Enligt skollagen, kapitel 3, 9 §, ska ett åtgärdsprogram innehålla vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Arbetet med åtgärdsprogram avser att omfatta elevens hela skolsituation, i regeringens utredning (SOU 2011:58) har det framkommit att trots detta har fokus legat på individen vid utarbetandet av åtgärdsprogram. I och med sådana brister i utredningarna riskerar därför elever att få fel sorts stöd (SOU 2011:58).

Metod

Val av metod

Skillnaden mellan kvantitativa och kvalitativa studier kan enligt Stukát (2005) jämföras med naturkunskapsinriktad forskning och humanvetenskaplig forskning. Den kvantitativa forskningsmetoden är enligt Stukát (2005) främst intresserad av att hitta generella faktorer som gäller för alla och som ger säkra slutsatser. Inom den kvalitativa forskningsmetoden vill man istället fokusera människors olika uppfattningar inom olika områden. Syftet med den kvalitativa synsättet är att tolka och förstå det resultat som framträder, inte att generalisera, förklara och förutsäga (Stukát, 2005).

Dysthe (2003) menar att den sociokulturella teorin intresserar sig för samspelet mellan människor, språk och kommunikation. Säljö beskriver (enligt Dysthe, 2003) att kunskap och färdigheter tillägnas i processer som har med mening och innebörd att göra, samt att mening och innebörd är kommunikativa företeelser. Kunskaper och färdigheter som dessa härstammar enligt Dysthe (2003) från insikter och handlingsmönster som utformats i ett samhälle långt tillbaka i tiden och som vi blir delaktiga i genom att spela med andra människor.

Kunskap är distribuerad eller uppdelad mellan människor inom en grupp, vilket betyder att lärandet måste vara socialt (Dysthe, 2003). Inom sociokulturell teori är språket det viktigaste redskapet vi har för att handla och förstå vår omvärld. Utvecklingspsykologen Vygotskij menar enligt Säljö (citerad i Dysthe, 2003) att "Språket är *samtidigt* ett kollektivt, interaktivt och individuellt sociokulturellt redskap. Det är därför det kan fungera som en länk mellan kultur, interaktion och individens tänkande" (s.48).

Bakhtin anser (enligt Dysthe, 2003) att all kommunikation är dialogisk, med detta menar han att mening och förståelse uppstår som ett samarbete mellan de personer som talar, skriver och läser. Dysthe (2003) menar också att "vi använder språket för att förstå och tänka för egen del och för att förmedla det vi förstår till andra" (s.49).

Den här studien är av typen fallstudie med kvalitativ ansats och omfattar endast en utvald skola. Studien utgår från ett sociokulturellt perspektiv för att kunna fokusera de uppfattningar som finns angående dokumentation och samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagog. En studie som ingående fokusera en enskild människa eller arbetsplats kallas för fallstudie eller "case study" (Stukát, 2005, s. 33). Fallstudie används när det som forskaren studerar inte går att åtskilja från omgivande kontext eller sammanhang. Forskaren vill med fallstudien uppnå en djupare kunskap, förståelse och en flerdimensionell bild av det som studeras (Stukát, 2005).

Jag har valt att genomföra både informant- och respondentundersökningar i form av samtalsintervjuer, eftersom den sorten av undersökningar ökar möjligheten till att få svar som är oväntade enligt Esaiasson, Giljam, Oscarsson & Wängnerud (2007). Det som utgör att en samtalsintervju kan benämnas kvalitativ är enligt Esaiasson m.fl (2007) att den i första hand söker efter kvalitéer i form av förekomst och icke förekomst av kategorier och därmed inte kvantiteter som istället fokuserar hur vanliga kvalitéerna är. Anledningen till att jag har valt att ha två typer av samtalsintervjuer är för att syftet med intervjuerna har olika funktioner att fylla.

Informantundersökningen riktar sig i studien mot rektor och specialpedagog då svarspersonerna används som "sanningssägare" enligt Esaiasson m.fl (2007, s. 257), det vill säga att de ska bidra med information eller besitter en viss expertis inom ett visst område. En nackdel med informantintervjuer kan enligt Esaiasson m.fl (2007) vara att intervjupersonerna inte är lika lätta att ersätta vid ett bortfall, eftersom intervjupersonerna oftast är utvalda av en specifik anledning.

Kommentar [AAB6]: Ändring/Tillägg

Respondentundersökningen fokuserar istället enligt Esaiasson m.fl (2007) på svarspersonernas, i detta fall lärare i förskoleklass, egna tankar och åsikter om undersökningens innehåll. Vilket också betyder att det inte är själva intervjupersonen i sig som är intressant för undersökningen, utan snarare de uppfattningar som intervjupersonen kan bidra med (Esaiasson m.fl, 2007).

Urval

Val av skola

I fallstudien ingår en skola med Reggio Emilia inspirerad verksamhet. Detta har betydelse för studien i bemärkelsen av att inom Reggio Emilia pedagogiken använder man sig av pedagogisk dokumentation som ett verktyg för att synliggöra olika typer av lärandeprocesser i verksamheten (Lenz Taguchi, 1997).

Eftersom utvald skola har ett förhållningssätt som är inspirerat av att aktivt arbeta med dokumentation kan detta vara intressant för studien, då dokumentation enligt Skolverket (2003) anses vara en betydande del av processen för skolans utveckling i ett kvalitetsarbete. Urvalet av skola skedde strategiskt utifrån förkunskap om skolans pedagogiska inriktning.

Urvalsgrupp

Jag har valt lärare i förskoleklass som urvalsgrupp, en urvalsgrupp kan enligt Esaiasson m.fl (2007) kallas undersökningens population. Jag väljer att benämna samtliga personer i populationen med beteckningen lärare, eftersom variationen av yrkesbeteckningar kan variera inom förskoleklassen. Vilken yrkesbeteckning lärarna i urvalsgruppen har är av mindre relevans för genomförandet av studien, eftersom lärarnas utbildningsbakgrund inte fokuseras.

För att begränsa studie har jag på en utvald skola genomfört en urvalsundersökning (Stukát, 2005) av populationen lärare i förskoleklass. För att begränsa studien ytterligare har ett representativt stickprov utförts bland populationen lärare i förskoleklass på berörd skola, detta på grund av tidsmässiga skäl. Ett stickprov betyder enligt Esaiasson m.fl. (2007; Stukát 2005) att man gör ett mindre urval av en population som får representera en helhetsbild av den fullständiga populationen.

Anledningen till stickprovsurvalet i undersökning är att få en djupare förståelse för personerna i urvalsgruppens uppfattningar och samtidigt täcka in skolans samtliga arbetslag. Genom att välja ut en lärare från varje arbetslag finns det möjlighet att belysa studiens frågeställningar utifrån olika lärares perspektiv, detta för att enligt Esaiasson m.fl (2007) kunna undersöka eventuella mönster bland personerna i urvalsgruppens uppfattningar. Stickprovet genomfördes slumpmässigt beroende på lärarnas möjlighet att medverka i intervjustudien och var därför helt oberoende av min förförståelse för hur lärarna samarbetar tillsammans med specialpedagog.

Urvalsgruppen består av fem stycken lärare i förskoleklass från fem olika arbetslag på utvald skola. Stickprovet av lärare i förskoleklass representerar helhetsuppfattningen av samarbetet med specialpedagog och dokumentation för den utvalda skolans övriga lärare i förskoleklass.

Studien har till viss del omfattats av ett så kallat snöbollsurval (Esaiasson m.fl 2007) då en kontaktad intervjuperson har hänvisat och direkt kontaktat ytterligare personer som har kunnat bidra till studiens genomförande.

Lärarna

Den slutgiltiga urvalsgruppen resulterade i fem stycken lärare i förskoleklass, samtliga kvinnor i åldrarna mellan 30 – 55, med olika yrkesbakgrund. Lärarna i urvalsgruppen har alla arbetat till och från i förskoleklass på utvald skola, anställningslängden för lärarna på utvald skola varierar mellan tre och ett halvt år till nio år. Alla lärarna har under sin anställning på utvald skola arbetat eller arbetar i samarbete med en specialpedagog kring elever i behov av särskilt stöd.

Rektorer och specialpedagoger

Studien fokuserar även skolans rektorer och specialpedagoger, för att få ytterligare kunskap och uppfattningar om hur arbetet kring elever i behov av särskilt stöd i förskoleklass organiseras och dokumenteras.

Den utvalda skolan i studien har två rektorer och två specialpedagoger. På grund av att den ena rektorn inte var anträffbar, begränsades studien till att endast omfatta en rektor på den utvalda skolan. En sådan begränsning kallas enligt Stukát (2005) för ett externt bortfall. Deltagande rektor har arbetat cirka ett år på den utvalda skolan, men har en lång arbetslivserfarenhet som rektor på en annan skola i samma område.

Specialpedagogen som är deltagande i min studie är den specialpedagog av skolans två specialpedagoger, som är ansvarig för arbetet med lärare i förskoleklass. Vilket då gjorde att jag ansåg att den andra specialpedagogen var mindre relevant för min studie, och utgör således ett internt bortfall (Stukát, 2005).

Intervju

Jag har genomfört sammanlagt sju stycken samtalsintervjuer, en med rektor, en med specialpedagog samt fem intervjuer med olika lärare i förskoleklass.

Samtalsintervjuerna har genomförts halvstrukturerat utifrån tre olika, temainriktade intervjuguider (Esaiasson m.fl 2007; Stukát, 2005) med en omfattning på cirka tio frågor.⁴ Temainriktningarna utgår från samma rubriker; Bakgrund, Riktlinjer, Dokumentation och Uppföljning, i samtliga tre intervjuguider. Undantag gäller för intervjuguide utformad för rektor där rubriken Uppföljning har valts bort, på grund ut av att det är lärarnas och specialpedagogens åsikter om uppföljning som fokuseras i studien. Huvudfrågorna skiljer sig till viss del åt beroende av informant, rektor och specialpedagog, respektive respondent, lärare i förskoleklass.

För att kunna ägna min fulla uppmärksamhet åt intervjupersonerna, bestämde jag mig för att med medgivande från intervjupersonerna, använda ljudinspelning vid intervjutillfällena. Detta för att kunna vara aktiv i intervjusamtalet och försöka skapa en trygg intervjumiljö.

Intervjuerna har spelats in med hjälp av en mp3-spelare. Fördelen med att använda sig av teknisk utrustning vid intervjutillfällena är att man kan gå tillbaka och lyssna samt göra fördjupade tolkningar av intervjupersonernas svar. Det är också en fördel att kunna reflektera över sitt eget sätt att exempelvis formulera intervjufrågor. Nackdelen med att förlita sig på teknisk utrustning är att bortfall kan ske genom exempelvis olika tekniska fel eller andra omständigheter så som slut på batteri, fel vid startandet av inspelning eller teknisk okunskap från användaren.

Kommentar [AAB7]: Ändring/Tillägg

⁴ Se bilagor Intervjuguide

En annan insamlingsmetod som jag hade kunnat använda mig av är videospelning. Enligt mig är videospelning mer relevant som insamlingsmetod om man vill studera människors sätt att interagera i olika situationer och, eller med varandra. Min erfarenhet av videospelning är också att det kan vara svårt att få intervjupersonernas tillstånd att filma, samt att människor har en tendens att uppträda på ett mindre naturligt sätt när de vet att de blir observerade. Valet att använda mig av ljudinspelning som insamlingsmetod för studien är grundat på att försöka få intervjupersonernas ärligaste uppfattningar om frågorna genom att skapa en trygg intervjumiljö.

Genomförande

Kommentar [AAB8]: Ändring/Tillägg

Min första utgångspunkt var att studera specialpedagoger och lärare oberoende av gemensam arbetsplats. Efter att ha övervägt tillgången till specialpedagoger och lärare i förhållande till studiens tidsbegränsning bestämde mig för att avgränsa studien till att göra en kartläggning av en utvald skola.

Genom att begränsa studien till att kartlägga en utvald skola ansåg jag att möjligheten för att undersöka uppfattningar om hur lärarna i förskoleklassen samarbetar med specialpedagog och hur de dokumenterar samarbetet skulle öka.

Utifrån det formulerades studiens syfte och en preciserad frågeställning.

Sedan övervägdes för och nackdelar med kvalitativ och kvantitativ metod, samt val av intervju respektive enkät som undersökningsform. Eftersom studien vill fokusera intervjupersonernas uppfattningar bestämde jag mig slutligen för att använda intervju som undersöknings metod.

Efter val av population, utformades en mall för ett mail att skicka till rektorer på utvald skola. I mallen för mailet angavs en beskrivning av vad och vilka personer som främst skulle fokuseras i studien, samt att alla intervjuer skulle genomföras anonymt. Intervjupersonerna ombads även att föreslå en tid för när de skulle passa dem bäst att genomföra intervjun. När skolans rektorer blivit informerade via mail, kontaktades även skolans två specialpedagoger via mailadresser jag fått av en kontakt på skolan vid tidigare tillfälle. Samma kontakt bifogade även mailadresser till skolans rektorer och samtliga lärare i förskoleklass, samt gav sitt medgivande att ställa upp som intervjuperson. Jag använde mallen för det mail som skickats till rektorerna, med vissa ändringar, och skickade sedan detta till samtliga informanter respektive respondenter.

Då jag mottog svar från den ena specialpedagogen som ville ställa upp på en intervju, fick jag tips om ytterligare två intervjupersoner. Den ena kontaktade mig via mail och ville avtala tid för intervju. Då det var få lärare som svarade på de utskickade mailen, bestämde jag mig för att göra personliga besök hos de respondenter som inte skickat något mailsvar. Efter det första avtalade intervjutillfälle med specialpedagogen, gjorde jag personliga besök hos lärarna i tre av fem förskoleklasser på skolan, vid besökstillfället hänvisade jag till utskickat mail samt presenterade mig själv och syftet med studien. Samtliga tre lärare tackade då ja till att ställa upp på att bli intervjuade.

När jag fått reda på att en av rektorerna för tillfället arbetar med ett annat uppdrag, kontaktades kvarstående rektor via ett telefonsamtal. Jag presenterade mig och hänvisade till tidigare utskickat mail, samt angav andra alternativ för rektorn att svara på intervjufrågorna, via telefon eller skriftligt. Detta resulterade i att vi avtalade en tid och plats för ett personligt möte och en intervju.

Då den första intervjun med lärare i förskoleklass genomfördes uppmärksammade jag att frågorna i intervjuguiden var något svårformulerade och omformulerade därför frågorna med hjälp av anteckningar på min utdragna kopia av intervjuguiden, för att underlätta inför

kommande intervjutillfällen. Under intervjuandets gång uppmärksammade jag även att vissa följdfrågor utöver de som fanns med i intervjuguiden uppkom, bland annat gällande åtgärdsprogram.

Efter att det insamlade material i form av röstinspelade intervjuer skulle transkriberas blev jag medveten om att det uppstått ett tekniskt fel med ljudfilen från intervjun med specialpedagogen. Eftersom intervjun ägt rum tidigare samma dag gjordes en skriftlig sammanfattning ur minnet över det som framkommit i intervjun. Jag mailade sedan specialpedagogen och bifogade sammanfattningen, samt bad om respons och frågade om det fanns möjlighet till kompletterande anteckningar från specialpedagogen. Samtidigt informerades specialpedagogen om att sammanfattning enbart skulle fylla funktionen av bakgrundsfakta och att jag därför inte skulle citera något som ett uttalande från specialpedagogen. Därefter mottogs sedan ett mail med bifogad fil där specialpedagogens skriftliga tillägg fanns. Övrig inspelade ljudfiler fungerade som förväntat och kunde transkriberas till text.

Analysverktyg

När samtliga intervjuer hade genomförts, överförde jag de inspelade ljudfilerna till datorn och lyssnade igenom materialet. Sedan transkriberades innehållet ordagrant i separata dokument, detta för att kunna skilja materialen åt. Innehållet kategoriserades efter intervjuguidens teman och frågor. Därefter skapade jag ett dokument med en förkortad sammanfattning av materialet från intervjuer med fem lärare för förskoleklass. Sammanfattningen genomfördes för att kunna få en överskådlig blick av lärarnas uppfattningar och kunna jämföra likheter, skillnader och urskilja eventuella mönster bland intervju svaren.

För att kunna analysera fram studiens resultat utgick jag från den sociokulturella teorins perspektiv på språk och samspel samt mina frågeställningar. Jag kategoriserade därför intervju svaren under följande rubriker samarbete, dokumentation och användning av dokumentation med tillhörande underrubriker.

Studiens tillförlitlighet

Studiens reliabilitet är enligt Stukát (2005) beroende av hur bra det mätinstrument som används i studien är på att mäta var det är avsett att mäta.

Data har insamlats genom en kvalitativ intervjustudie med halvstrukturerade frågor utifrån en temainriktad intervjuguide. Studien fokuserar intervju personernas uppfattningar, anledningen till val av intervju som mätinstrument är på grund ut av att olika personers uppfattningar kan framträda då personer själva får beskriva utifrån egna ord. Brister som kan påverka studien när intervju används som mätinstrument kan enligt Stukát (2005) exempelvis vara att intervju personen tolkar frågorna fel, att personen som utför studien gör fel tolkningar av svar och frågor, tur och otur i vilka frågor som ställs, yttre störningar, val av miljö och dagsformen hos den svarande personen i studien.

Samtliga intervju personer valde själva den tid och plats då det passade dem bäst att medverka i intervjustudien, dock utifrån en angiven period med hänsyn till studiens tidsbegränsning. Genom att välja en lärare i förskoleklass från skolans samtliga arbetslag var tanken att öka studiens reliabilitet då samtliga arbetslag fick en deltagande representant i studien.

Specialpedagogen i studien valdes ut för att öka reliabiliteten eftersom det är deltagande specialpedagog som arbetar med skolans samtliga förskoleklasser. Rektors deltagande utgör reliabilitet i den mån att rektors åsikter tillför information till studien ur ett annat perspektiv på verksamheten. Att intervjuad rektor är relativt nyanställd på skolan kan påverka studiens resultat eftersom deltagande rektor anser sig vara osäker på svaret när det gäller vissa frågor i intervjuguiden.

När man i studien mäter det man avser att mäta kallas detta enligt Stukát (2005) för validitet eller giltighet. För att få en god validitet i en kvalitativ intervjustudie är det viktigt att frågorna fokuserar det man är ute efter att få svar på. Intervjuguiden är indelad i fyra olika teman med utgångspunkt i studiens frågeställningar, detta för att kunna fånga upp intervjupersonernas uppfattningar så precist som möjligt.

Möjliga felkällor som enligt Stukát (2005) kan uppstå i intervjustudier är hur sanningsenliga intervjupersonens svar är. Utifrån variationen av svar som framkommit i studien utgår jag från att intervjupersonerna svarade ärligt på intervjufrågorna.

Kvalitativa studier kritiserar ofta för att inte vara tillräckligt generaliserbara (Stukát, 2005). Detta kan bero på att antalet studerade personer är få eller att studien enbart fokuserar en arbetsplats. Enligt Stukát (2005) kritiserar också kvalitativa studier för att inte vara tillräckligt subjektiva, eftersom det har betydelse vem som har gjort tolkningarna av resultatet. Fallstudier som den här är inte ute efter att generalisera, snarare att undersöka hur ett fenomen uppfattas av en viss grupp i ett visst sammanhang. Generaliserbarheten för studien är därför relativt låg, då den omfattar en mindre urvalsgrupp på endast en utvald skola.

Genom att genomföra studien på ett större antal skolor med fler deltagande, skulle det kunna gå att öka generaliserbarheten genom att jämföra resultaten mellan skolorna. Relaterbarheten av studien kan till viss del framträda om den egna fallstudien går att beskriva i förhållande till liknande situationer eller studier (Stukát, 2005).

Förförståelse

Jag är medveten om att min förförståelse kan ha betydelse för hur jag väljer att tolka intervjupersonernas information som presenteras i mitt resultat. Eftersom att jag har en förkunskap om att den utvalda skolan är en Reggio Emilia inspirerad verksamhet är jag också medveten om att mina förväntningar på intervjupersonernas svar kan utgöra både hinder och möjligheter för hur jag har formulerat mina frågor under intervjusituationerna.

Objektivitet utgör ett dilemma i situationer då man interagerar med andra människor. Vid samtal som till exempel intervjuer, påverkas både intervjuare och intervjuperson undermedvetet av faktorer som minner, röstläge, tystnader och pauser.

Jag är medveten om att jag under intervjuandets gång samlade på mig information som påverkade mig att omformulera frågor och ställa vissa följdfrågor utanför den förbestämda intervjuguiden.

Etiska överväganden

Med hänsyn till det Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets [HFSR] regler och riktlinjer (beskrivna av Stukát, 2005, s. 130-132), har alla studiens deltagande personer informerats utifrån de forskningsetiska principerna.

Utifrån informationskravet har studiens syfte, ansvarig institution, samt hur resultatet framställts, presenterats för deltagande personer i studien (s. 131). Deltagandet i studien har

Kommentar [AAB9]: Ändring/Tillägg

varit frivilligt. Detta betyder att personerna i studien när som helst har kunnat avbryta sin medverkan i enlighet med samtyckeskravet (s. 131).

När personerna i studien kontaktades skriftligt via mail angavs att alla intervjuer skulle genomföras anonymt med hänsyn till konfidentialitetskravet (s.131). Därför har jag valt att utgå från en muntlig överenskommelse mellan mig och de personer som studien omfattar, utifrån det att personerna i studien har givit sitt samtycke till att ställa upp på att bli intervjuade.

Eftersom studien har kommit att innehålla vissa etiskt känsliga områden har vikten av deltagarnas anonymitet noga övervägts, vilket gör att viss information såsom skolans ort, namn och antal av elever har därför uteslutits från att presenteras. För att undgå att röja enskilda personers identitet har det funnits ett ökat krav på min noggrannhet när det gäller att redovisa resultat samt övriga uppgifter i studien.

Resultatredovisning

Resultatet framställs utifrån tre kategorier, resultat för lärare i förskoleklass, därefter resultat rektor och sist resultat specialpedagog. Resultaten presenteras med utgångspunkt i studiens frågeställningar, utifrån tre huvudrubriker med tillhörande underrubriker. Huvudrubrikerna är *Samarbete, Dokumentation och Användning av dokumentation*. Det är främst intervjuerna med fem lärare i förskoleklass som kommer att utgöra det underlag som presenteras i resultatet eftersom att det är deras uppfattningar om samarbetet med specialpedagog och dokumentation kring elever i behov av särskilt stöd som studien vill inringa. Även insamlad data från intervju med rektor presenteras utifrån ovanstående huvudrubriker. Resultat specialpedagog redovisas som en sammanfattning. För att förtydliga citerade lärare vill jag nämna att samtliga specialpedagoger på skolan är av kvinnligt kön, därför refererar lärarna till benämningarna "hon" och "henne" när de pratar om specialpedagogen i exemplen. Övriga namn är fingerade med hänsyn till personernas integritet.

Resultat lärare i förskoleklass

Samarbete

Här presenteras resultatet för samarbete utifrån hur lärare i förskoleklass tar kontakt med specialpedagog, hur lärare beskriver att specialpedagog tar kontakt med dem, samt om lärares åsikter kring om det finns riktlinjer på skolan för samarbetet mellan lärare och specialpedagog.

Lärare tar kontakt

I studien visar lärare i förskoleklass olika uppfattningar om samarbetet med specialpedagog kan se ut, hur och när man kontaktar specialpedagog skiljer sig till viss del åt. Det finns även åsikter om att lärare för förskoleklassen får för lite tillgång till samarbetet med specialpedagogen. Lärarna kontaktar specialpedagogen när det uppmärksammar en problematik kring en elev, eller när lärare anser att de inte kan erbjuda eleven den hjälp eleven har behov av.

Det som framkommer i studien är att lärarna nämner elevens svårigheter och att specialpedagogen ska komma in i verksamheten och studera eller observera eleven.

"Jag tar kontakt med specialpedagogen och tar upp problemet och då kan hon komma ut och studera barnet och så arbetar vi utifrån det då." (Greta)

Lärarna i studien menar att man kan kontakta specialpedagogen på olika sätt. Vill lärarna diskutera en elev med specialpedagogen ska lärarna ha informerat föräldrarna, men det visar sig att lärare diskuterar elever "anonymt" det vill säga utan att nämna eleven vid namn, sådan kontakt med specialpedagogen sker till exempel genom mail, eller genom spontana frågor i exempelvis korridor och personalrum.

”För att vi ska diskutera en elev med henne så måste man ju ha föräldrarnas godkännande. Och det har ju mer vart kanske att man fläkt ur sig en liten fråga till henne anonymt, man har inte nämnt namn då om man säger så.” (Elsa)

Specialpedagog tar kontakt

Lärarna beskriver hur de upplever att specialpedagogen kontaktar dem. Här visar studien att specialpedagogen tar kontakt när specialpedagogen har fått information från förskolan om tidigare problematik kring en elev och att detta redovisas för lärarna när ett så kallat överlämningsamtal mellan förskola och förskoleklass sker.

”Det brukar vara så att ett barn som kommer ifrån förskolan med någon slags diagnos eller nått sånt, eller psykosociala problem eller språkproblem eller så. Och då har hon fått den informationen och så delger hon den till oss och så utarbetar vi en plan utefter hur vi ska jobba med det barnet.” (Greta)

Riktlinjer för samarbetet

Uppfattningar om riktlinjer för samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagog framträder främst i två kategorier; de lärare som anser att det finns riktlinjer och de lärare som inte vet om det finns riktlinjer. En lärare menar att hon inte känner till om det finns några riktlinjer från rektor på skolan samtidigt som att hon anser att det finns riktlinjer för hur arbetet kring en elev ska gå till.

”Inte riktlinjer så, inte som jag kan komma på, men självklart finns det riktlinjer om man har ett barn som är utåtagerande eller har speciella behov så blir ju hon inkopplad rätt så omgående, då finns det ju saker som man ska göra, men inga så riktlinjer från rektor.” (Märta)

Dokumentation

Studien visar att de mest övergripande möjligheterna som lärarna ser med dokumentation är att man kan följa en utveckling över tid vilket ger möjligheter att gå tillbaka för att jämföra och se skillnader.

Dokumentation är viktigt enligt lärarna i studien, men också som något som lärarna anser att det inte har tillräckligt med tid till, vilket de menar att specialpedagogen har. En lärare säger att hon och hennes kollega har fullt upp med barngruppen och om hon ska göra anteckningar när hon har ett möte med specialpedagogen så måste de anteckningarna renskrivas senare, vilket tar tid.

När det gäller dokumenterandet i samarbetet mellan lärarna och specialpedagogen visar studien att det främst är specialpedagogen som antecknar och att lärarna sedan får kopior i protokoll liknande form.

”Om det är möten så är det alltid specialpedagogen som antecknar och hon tar med det i sitt arkiv om man säger så, vi får kopior till oss.” (Siv)

Det framkommer att en del lärare gör egna anteckningar när de samarbetar med specialpedagogen, några lärare säger att de ibland även har en hel loggbok som gäller för ett barn. En annan lärare gör anteckningar under mötet med specialpedagog för att hon anser att det är ett "aktivt jobb" att samarbeta med en specialpedagog.

"Ja, jag brukar föra ner sådana grejer som vi tar upp. Sånt jag kan jobba vidare på, om hon kommer med nått tips måste jag ju ha det med mig, jag kan ju inte bara sitta, utan det är ju ett aktivt jobb." (Märta)

Lärare i studien anser att dokumentationen kan vara till hjälp när det gäller att få specialpedagogen att förstå lärarnas situation i verksamheten.

"Man kan ge specialpedagogerna den bilden jag har av barnet, hon kanske bara kan komma in vid några tillfällen och det är rätt så lugnt i gruppen så man får inte se dom här ja, speciella tillfällena som det kanske är jobbigt, och då kan ju hon se dom skriftligt då istället och det hjälper ju henne i sin tur att förstå min situation och min kollegas situation." (Märta)

Det finns även de lärare som anser att det finns en risk med att föra egna anteckningar eftersom ett anteckningsblock kan bli kvarglömt. En lärare beskriver det som att om man står och antecknar och det händer något som gör att man måste lägga ifrån sig anteckningsblocket kan det bli på en plats där anteckningsblocket kan hamna i orätta händer.

En annan lärare ser ytterligare hinder med dokumentation, hon menar att samtidigt som det går att försköna går det även att förvärpa framställningen av en situation eller en person i text, samt att texten alltid är färgad av personen som skriver. Läraren menar också att det är hinder att skriva ner anteckningar eftersom att det inte är "verkligheten", utan en version av hur den som dokumenterar uppfattar och beskriver verkligheten kring eleven. Vidare uttrycker läraren att det är en fördel att samarbeta fram innehållet i en dokumentation eftersom det kan vara till hjälp att kunna "bolla" med en kollega för att inte påverka dokumentationen känslomässigt.

Det finns tillfällen då skriftlig dokumentation av samarbetet uteblir. Enligt lärarna i studien beror det på att samarbetet mellan lärare och specialpedagog till viss del sker innan lärare har diskuterat sina funderingar kring en elev med elevens föräldrar.

"För att vi ska diskutera en elev med henne så måste man ju ha föräldrarnas godkännande. Och det har ju mer vart kanske att man fläkt ur sig en liten fråga till henne anonymt, man har inte nämnt namn då om man säger så. Då blir det ju ingen dokumentation på det." (Elsa)

Utredning och åtgärdsprogram

Studien visar på att det råder olika uppfattningar bland lärare i förskoleklass om upprättandet av åtgärdsprogram. En del lärare har upprättat åtgärdsprogram för elever i förskoleklass andra inte. Studien visar på att åtgärdsprogram upprättas av specialpedagog och att föräldrar måste ha blivit informerade innan detta sker, både lärare och föräldrar ska sedan få ta del av den dokumentation som skrivs in i åtgärdsprogrammet.

"Åtgärdsprogram har vi gjort förra året. Utifrån de här samtalen vi hade med specialpedagogen, så kom specialpedagogen in i gruppen och gjorde lite tester med barnen. Utifrån dom testerna, utifrån den erfarenheten hon hade hört från

oss, skrev hon ett åtgärdsprogram. Hon skickade ut det till oss och då fick vi läsa igenom och se om vi ville ändra nått, så hade vi möte med föräldrarna då". (Siv)

Studien visar även att skolans specialpedagoger har gjort en egen mall för utredning som gäller främst för elever i förskoleklass och fritids.

Mallen för utredning omfattar huvudrubrikerna Gruppnivå och Individnivå med ett antal punkter som lärare kan utgå från när de utreder en elev.⁵

Utifrån mallen skriver lärare i förskoleklass själva en utredning gällande en elev som de sedan lämnar till specialpedagogen. En lärare som har erfarenhet av att dokumentera utifrån utredningsmallen gällande barn i förskoleklass menar att längden på dokumentationen kan variera i antal sidor.

"det kan ju vara allt från väldigt, väldigt kortskrivet, till två – tre a4 sidor."
(Signe)

När specialpedagogen har mottagit den ifyllda utredningsmallen, tar specialpedagogen beslut om vilka åtgärder och om eventuell vidareutredning ska ske.

Användning av dokumentation

Lärarna i intervjuerna ger uttryck för främst tre olika områden där dokumentationen som gjorts i samarbetet med specialpedagogen kommer till användning. Dessa tre områden är 1) i det egna arbetet, 2) för elevens utveckling och 3) i samverkan med föräldrar.

Användning av dokumentation i eget arbete

Studien visar att lärarna använder sig av dokumentationen i det egna arbetet för att kunna gå tillbaka och reflektera kring processen i arbetet med elever i behov av särskilt stöd.

Lärarna utgår från tre olika perspektiv då de beskriver hur de arbetar utifrån dokumentationen, det som har varit, var de befinner sig just nu och hur de ska kunna gå vidare med processen. En lärare beskriver hur dokumentationen synliggör processen och samtidigt utgör en bra arbetsmall för det egna arbetet i verksamheten.

"Men det är ju det som är så bra med dokumentationen, att man har det på papper, man ser, man vet det här har vi gjort, det här har vi inte gjort, det här ska vi göra, det här har vi testat det funkar inte, det här har vi testat det funkar, det blir en bra arbetsmall kan man säga då." (Greta)

Åsikter om hur dokumentationen utgör ett stöd för lärarna framkommer i studien. De som lärarna främst nämner när det gäller dokumentationen kring barnet är om det kan se några skillnader och om skillnaderna är positiva i förhållande till barnet. Lärarna reflekterar över hur de ska gå tillväga om de uppmärksammade skillnaderna visar sig motsatt de positiva. En lärare menar att det gäller att kontakta högre instanser men även att fundera kring om den mindre positiva skillnaden är övergående.

"Jag har noterat en grej som har hänt som det är skillnad på och nu är frågan om det är en tillfällig svacka i det här fallet eller om den kvarstår." (Signe)

⁵ Se bilaga Utredningsmall

Användningen av dokumentationen omfattar stöd för lärarnas eget arbete men det visar sig att lärare i studien känner stöd i dokumentationen i bevisliknande syfte. Lärare menar att det är viktigt att dokumentera händelser och vilka åtgärder som läraren själv gör vid sådana tillfällen, detta för att kunna styrka lärarens redogörelse från en händelse för utomstående personer.

”Det är väldigt viktigt att dokumentera vad som händer. Det är viktigt att jag har den här, så att jag kan visa på att det här gjorde jag, det är ingen som vet annars att jag faktiskt har gjort de här olika åtgärderna.” (Märta)

Det kommer till kännedom att lärare i studien efterfrågar dokumentation från elevens tidigare förskola, eftersom den informationen anses enligt lärarna kunna bli till hjälp för det egna arbetet i verksamheten.

”det är så viktigt i övergången från förskolan, de har ju lärt sig saker och har både svårigheter och fördelar där också, får vi då lite information om det så är det jätte bra.” (Siv)

Lärare beskriver elevens utveckling och dokumentation

När lärarna i studien framlägger sina åsikter om dokumentationen i förhållande till elevens utveckling framställs detta som om att det är viktigt att skriva en bakgrund utifrån vad som har hänt och vad problematiken eller problemet är. Här syftar lärarna till elever med till exempel en diagnos, elever som anses vara utåtagerande eller ha socioemotionella svårigheter. Lärarna beskriver att de ibland behöver arbeta intensivt för att eleven ska komma till rätta med problematiken.

Då lärarna gör avstämningar i dokumentationen de fört kring eleven jämför lärarna eleven med de mål som står skrivna i dokumentationen. Anser läraren att eleven har uppnått målen men behöver träna på ytterligare saker skriver lärarna in det nya målen i dokumentationen.

”Behöver man jobba vidare så tar man kanske ett nytt mål om man har uppnått dom gamla och det fungerar bra allting, då tar man ett litet steg till och skriver kanske att nu tränar vi på att..” (Elsa)

Det framgår av lärare i studien att dokumentationen i förhållande till eleven handlar om att ”jobba in” eleven i gruppen men också att tänka individanpassat ”för att eleven ska få det just den behöver”.

Lärarna anser att eleven har användning av dokumentationen när det gäller förflyttningar, som till exempel vid överlämning från förskola till förskoleklass eller skola, samt om eleven byter skola. En lärare anser att dokumentationen är viktig för eleven vid flytt i bemärkelsen att eleven inte behöver starta om från noll på det nya stället.

”Dokumentationen är väldigt viktig och sen är det ju så här att jag kommer ju inte ha det här barnet i all framtid, jag ska kunna dokumentera och skicka med, så behöver dom inte börja från noll.” (Siv)

Användning av dokumentation i samverkan med föräldrar

Lärarna använder sig av dokumentationen tillsammans med föräldrarna. Att föräldrarna är medkonstruktörer och även erbjuds kopior på dokumentation ses som bra enligt lärarna, på så sätt får föräldrarna delta i till exempel formulerandet av mål som ska eftersträvas.

”Men samtidigt så är det ju det här med att ha med sig föräldrarna på tåget också, så det är ju bäst när man sitter tillsammans med dom och kommer på mål också och det är klart då hjälper det dom också om dom får en dokumentation om det som sägs.” (Elsa)

Föräldrarnas medverkan i dokumentationen kan ske i den meningen att de först agerar läsare av dokumentationen som ett informationsmaterial förmedlat av lärarna och specialpedagog.

”När det gäller utredningen så följer vi upp den så till via att vi har ju möten, så kör vi rätt mycket grund, sen så skrivs ju den här, så tilläggs ju igen när den presenteras för föräldrarna.” (Signe)

Efter att föräldrarna fått ta del av dokumentationsmaterialet görs ändringar utifrån föräldrarna om de har något de vill tillägga och slutligen utvärderas dokumentationen i samverkan mellan lärare och föräldrar.

”har vi haft ett möte med skolsköterskan, specialpedagogen, jag och föräldrarna då följer man ju upp det med föräldrarna också, hur har det gått och vad är det som har hänt, var är vi nu.” (Signe)

Resultat Rektor

Samarbete

Rektorn berättar att det är en av skolans två specialpedagoger som arbetar med förskoleklasserna, och syftar till den specialpedagog som är medverkande i studien.

Vidare berättar rektor att specialpedagogen har erfarenhet av att tidigare arbeta som förskollärare och att det utgör grunden till varför det är hon som arbetar med skolans förskoleklasser, den andra specialpedagogen har lärarutbildning och arbetar därför mer med de äldre eleverna.

Specialpedagogen arbetar enligt rektorn med att stödja lärarna och ge handledning, utföra utredningar och möten kring utredningar, klassrumsobservationer samt upprättande av åtgärdsprogram. Ska en specialpedagogisk utredning genomföras arbetar specialpedagog och lärare tillsammans, rektorn betonar specialpedagogens del i samarbetet som mer framträdande när det gäller arbetet kring utredningar.

”om det ska skrivas en specialpedagogisk utredning då är det ju klassföreståndaren eller läraren, pedagogen som är närmast barnen och specialpedagogen som är med och gör detta, och det är ju med betoning på specialpedagogen, så dom gör ju ett jätte jobb där och det är gediget ska man säga.” (Per)

Han beskriver också vikten av lärarnas relation till eleven i samarbetet med specialpedagogen eftersom det är lärarna som har den närmaste kontakten med eleverna.

Riktlinjer för samarbete

Rektorn har snart arbetat ett år på utvald skola och anser sig därför inte känna till historiken kring hur uppbyggnaden av riktlinjer på skolan har arbetats fram. Han menar att specialpedagogen känner till riktlinjerna för samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagog bättre än vad han själv i nuläget gör.

”Nej, inte vad jag vet det är Stina som vet det mer än jag, eftersom jag är så pass ny ändå så har jag inte koll på alla dom grejerna, rent historiskt hur de har byggt upp det där” (Per)

Han menar vidare att han har en annan bakgrund och att de riktlinjer som han har tidigare erfarenhet av kan skilja sig till viss del från de riktlinjer som finns för samarbetet på studiens utvalda skola.

Dokumentation

Lärarnas arbetsuppgifter har ökat jämfört med tidigare menar rektorn, i och med införandet av den nya läroplanen Lgr 11 menar rektorn att det finns en tydligare styrning, som både medför ”ont och gott”. Kravet på dokumentation har ”ökat med rätta”, enligt rektorn, samtidigt är det väldigt tidskrävande och man måste använda planeringstid väldigt effektivt anser rektorn. Han säger att det är hans uppgift som skolledare att se till att den tiden finns, att hinna dokumentera i verksamheten samtidigt som man arbetar kan utgöra ett hinder menar rektorn.

Samtidigt har han en tanke om att det kanske kan vara lättare för lärare i förskoleklassen att dokumentera eftersom att de alltid i princip finns mer än en lärare närvarande i verksamheten.

”Att hinna dokumentera under tiden är nog inte så enkelt, men det går väl kanske delvis, möjligen kan det vara lättare i förskoleklass jag vågar inte svara på det. Man är flera personer alltid, man är i princip alltid två” (Per)

Rektorn gör en jämförelse med vad han har sett när han har besökt förskolor i Italien där pedagogerna arbetar med dokumentation parallellt i verksamheten, där har de en pedagog som är anställd speciellt för att utföra dokumentation utan att arbeta med barngruppen.

När det gäller dokumentation i samarbetet mellan lärare, specialpedagog och rektor angående utredningar kring elever i behov av särskilt stöd menar rektorn att det är specialpedagogen som ”ser till” att dokumentationen blir gjord. Enligt rektorn upprättas en dokumentation om ett barn diskuteras med specialpedagogen.

”någonstans så blir det ju en dokumentation i kring det, framförallt när det kommer med till elevhälsan sen, så dels så dokumenterar vi ju där och dels så har ju dom med sig dokumentation då” (Per)

En dokumentation startar där diskussionen om en elev är i behov av särskilt stöd påbörjas.

Rektorn beskriver att det ibland ringer föräldrar som vill diskutera en elev, beroende på vad det gäller så kontaktar rektorn läraren eller specialpedagogen och ber dem att "ta en titt" och där påbörjas också en dokumentation. Rektorn menar här att dokumentationen startar hos honom, även om det sedan är specialpedagogen som utför utredningen.

"då börjar ju ofta en dokumentation, den börjar ju egentligen hos mig då, i och med att personen har ringt" (Per)

Oberoende var diskussionen kring en elev har uppkommit så måste en dokumentation startas hos rektor, specialpedagog och elevhälsa. Dokumentationen ska också finnas hos lärarna, gör den inte det menar rektor att lärarna snart blir uppmärksammade på att påbörja en dokumentering.

"då startar ju en viss dokumentation hos oss och förhoppningsvis ska den även finnas hos pedagogerna, finns den inte så kommer dom ganska snabbt bli varse att de måste skapa det." (Per)

Med införandet av Lgr 11 har det blivit tydligare krav på att alla elever ska ha en individuell utvecklingsplan (IUP) med skriftliga omdömen från år 1, i och med detta menar rektorn att det har riktats mer uppmärksamhet mot att dokumentationen ska påbörjas tidigt.

"då kräver det också en väldig vaksamhet på dokumentation väldigt tidigt och det är bra att börja i förskoleklassen även om vi fortfarande befinner oss mellan förskola – skola" (Per)

Utredning och åtgärdsprogram

Arbetet med åtgärdsprogram ser ungefär likadant ut för elever i förskoleklassen som för övriga elever på skolan, det är mallarna för åtgärdsprogrammet som enligt rektorn kan skilja sig åt.

Rektorn berättar att innan det upprättas ett åtgärdsprogram för en elev i förskoleklass ska det ske en utredning. Upprättande av åtgärdsprogram för elever i skolan utgår mycket från att eleven i skolan inte uppnår målen, i den nya skollagen menar rektorn att upprättandet av åtgärdsprogram för en elev nu också kan utgå från andra saker. Eftersom man inte lär sig ämnen på samma sätt i förskoleklassen blir upprättandet av åtgärdsprogram i förskoleklass intressant menar rektorn. Vidare menar han att det står i skollagen att om en lärare, förälder eller någon annan uppmärksammar att en elev är i svårigheter är man skyldig att anmäla det till rektor.

"då står det att om pedagog, förälder, eller någon annan får kännedom om att det är någonting som inte är bra, det kan vara kränkningar, det kan vara att det är ett barn som far illa på annat sätt eller som har oerhörda svårigheter man ser det väldigt tidigt och snabbt då är man skyldig att anmäla det till rektor." (Per)

När en sådan anmälning sker ska rektorn besluta om det ska ske en utredning, rektorn menar att enligt skollagen måste man göra en utredning och att det på skolan finns en utredningsmall för elever i förskoleklassen.

Rektorn menar att det inte är lika tvingande att upprätta ett åtgärdsprogram för en elev i förskoleklass i förhållande till vad som gäller för elever i årskurs 1 och uppåt. Men enligt

rektorn så väntar man inte med att starta en utredning om det uppmärksammas att en elev är i svårigheter.

”principerna är ju ändå att komma igång tidigt så vi sitter ju inte här och väntar om vi känner att vi måste göra någon liten utredning eller ett åtgärdsprogram, så sitter vi ju inte och väntar att dom ska bli år 1” (Per)

Utredningen är ett steg innan upprättandet av ett åtgärdsprogram för en elev i förskoleklass. Enligt rektorn kan en utredning mycket väl leda till ett uppstannande om rektorn anser att det inte behövs några fortsatta insatser.

Men skulle det bli beslut om insatser från elevhälsan så är man enligt rektorn nära upprättandet av ett åtgärdsprogram.

”blir det insatser från elevhälsan på ett eller annat sätt, så är vi ganska nära ett åtgärdsprogram” (Per)

Rektorn anser att man ändå inte ska vara för snabb med att upprätta ett åtgärdsprogram för elever i förskoleklass just på grund utav att de inte omfattas på samma sätt av mål och kursplaner, men att de diskussioner och dokumentationer som sker ändå utmynnar i ett beslutsfattande av något slag.

”den här dokumentationen, diskussionen och dialogen den leder ju någonstans till ett beslut om det ena eller det andra” (Per)

Användning av dokumentation

Dokumentationen är viktig när det gäller elevers bakgrund menar rektorn, om det finns elever i behov av särskilt stöd kan det finnas behov av att ta del av tidigare dokumentation om eleven.

”de finns ju barn med särskilda behov, eller som kan vara i behov av särskilt stöd som man behöver veta mer om” (Per)

Rektorn menar att det också kan vara viktigt att använd sig av den här dokumentationen vid konstruerandet av olika gruppkonstellationer, exempelvis när elever tas emot från förskolan och ska placeras i förskoleklass.

”det handlar ju också väldigt mycket om gruppdynamik och sånt, att göra vettiga grupper det är inte bara och plocka dom från förskolorna och sen stuva ihop i nytt” (Per)

Gruppdynamiken kan med dokumentationen som styrinformation enligt rektorn vara till hjälp vid skapandet av fungerande grupper, detta utifrån om det finns dokumenterat att vissa elever bör vara tillsammans eller inte.

”vi måste ju ha en styrinformation också, om det är så att det finns vissa som inte ska vara sam.. fungerar ihop och andra grupperingar som bör vara sam..” (Per)

Vid elevens övergång från förskola till skola är dokumentationen som finns med från förskolan enligt rektorn viktig då den används för att bygga vidare på vid upprättandet av ny dokumentation. I överlämningsfasen utbyter specialpedagogerna från skolan dokumentation med specialpedagogerna från förskolan och arbetar sedan fram en ny dokumentation utifrån den tidigare menar rektorn.

”i övergången mellan förskola – skola, här i sexårsgruppen när vi tar emot dom är det ju en viss information som kan föras över mellan specialpedagogerna, specialpedagog i förskola - specialpedagog här, sen bygger vi själva ganska snabbt upp en viss dokumentation” (Per)

Resultat Specialpedagog

Sammanfattning

Den intervjuade specialpedagogen i studien arbetar med skolans samtliga lärare för förskoleklass. Specialpedagogens arbete följer enligt specialpedagogen själv riktlinjer som utgår ifrån skollag, läroplaner och forskning.

I samarbetet med lärarna för specialpedagogen anteckningar, hon har en anteckningsbok för varje förskoleklasslärare där hon antecknar det som diskuteras under ett möte mellan henne och läraren. Lärarna får sedan en sammanfattning av anteckningarna från mötet som specialpedagogen har gjort. Anteckningarna följs upp och diskuteras under följande möten.

Varje vecka finns det möjlighet för lärare att träffa specialpedagogen på drop – in tid, tillsammans med elevhälsoteamet där också skolpsykolog, skolkurator, rektor och skolsköterska finns med. De lärare för förskoleklass som kommer till drop – in tiderna har oftast gjort en utredning enligt den mall som specialpedagogen tagit fram speciellt för förskoleklass och fritids som de diskuterar tillsammans med specialpedagog och elevhälsoteamet. Utredningen är ett förstadium till upprättanden av åtgärdsprogram.

Åtgärdsprogram för elever i förskoleklass har upprättats på utvald skola av specialpedagogen.

Slutdiskussion

Syftet med den här studien har varit att på en utvald skola kartlägga hur samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagog ser ut, samt hur samarbetet dokumenteras. Detta har jag undersökt genom att intervjua fem lärare i förskoleklass, en rektor och en specialpedagog. Mitt resultat har presenterats utifrån den sociokulturella teorins perspektiv på språk och samspel samt studiens frågeställningar. Resultatet kategoriserades under tre huvudrubriker; Samarbete, Dokumentation samt Användning av dokumentation. Under dessa rubriker har jag beskrivit de mönster som framkommit av intervjupersonernas olika uppfattningar. Resultatet för specialpedagog har presenterats som en sammanfattning.

Här kommer jag att diskutera och analysera mitt resultat i förhållande till studiens litteratur och styrdokument. Diskussionsavsnittet inleds med en metoddiskussion. Därefter diskuteras de teman som framkommit ur intervjupersonernas uppfattningar i resultatet gällande samarbete och dokumentation utifrån tre rubriker; Samarbete, Dokumentation och elever i behov av särskilt stöd samt Användning av dokumentation. Diskussionen avslutas med en Sammanfattande slutsats, följt av rubrikerna Konsekvenser för yrket och Vidare forskning.

Kommentar [AAB10]: Ändring/Tillägg

Metoddiskussion

Jag är medveten om att studien kan ha vissa felkällor och brister. Hur intervjupersonernas svar har analyserats och framställts kan ha påverkats av mina tolkningar. För att undvika eventuella feltolkningar har det inspelade intervjumaterialet noga genomlyssnats, transkriberats och genomläst vid mer än ett tillfälle, för att så ordgrant som möjligt återge intervjupersonernas uppfattningar.

Studien omfattas av ett mindre antal intervjupersoner på en utvald skola och slutsatserna som presenteras kan inte anses som generaliserande, då resultatet är bundet till sitt sammanhang (Stukat, 2005).

Kompletterande studier som exempelvis observation hade kunnat utföras för att bidra med ytterligare material till studiens resultat. Med hänsyn till studiens tidsbegränsning ansågs valet av metod samt antalet intervjuer vara rimligt för att noggrant kunna genomarbeta materialet.

Samarbete

I resultatredovisningen framkommer det att lärarna i studien uppfattar att samarbetet med specialpedagogen inleds utifrån att de själva tar kontakt eller att specialpedagogen kontaktar dem. Rektorn beskriver att lärare i förskoleklass samarbetar med skolans ena specialpedagog som är den specialpedagog som arbetar främst med skolans förskoleklasser.

Om det finns riktlinjer för samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagog uppfattas enligt studiens resultat olika av lärarna, några hävdar att det finns riktlinjer och några känner inte till om det finns riktlinjer för samarbetet. Rektorn hänvisar till att specialpedagogen vet mer om riktlinjer för samarbetet än vad han själv gör.

Att samarbetet är organiserat på detta sätt på studiens utvalda skola kan relateras till den decentralisering av skolan som på 1990-talet genomfördes i Sverige (Bunar, 2009). Enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) förflyttades ansvarsfördelningen i och med kommunaliseringen av skolan. Detta medförde att beslutsfattande gällande organisation,

resursanvändning och resultat kom närmare verksamheten, då decentraliseringen av skolan innebar att ansvaret gick från statligt till kommunalnivå (Myndigheten för skolutveckling, 2003). Personer i elevernas närhet blev enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) mer delaktiga i beslutsfattanden.

Att rektor och specialpedagog är delaktiga i beslutsfattanden som gäller elever i behov av särskilt stöd, kan ses som en fördel som följt med decentraliseringen då denna enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) ökat intresset för betydelsen av personalens kunskap om vad som är bäst för att tillfredställa behov i verksamheten. En enskild skolas utveckling av styrstrategier kan enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) påverkas negativt om en enskild skolas kultur och traditioner blir underlag för styrstrategierna. Att skolans rektor hänvisar till specialpedagogen när det gäller riktlinjer för samarbetet kan ses som en konsekvens utav skolans styrstrategier för hur organiseringen av samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagog ska gå till. Enligt Salamancadeklarationen har rektorer ett särskilt ansvar för att stimulera till positiva förhållningssätt inom hela skolan och att det sker en effektiv samverkan mellan klasslärare och stödpersonal (Svenska Unescorådets skriftserie 2/2006:26).

Skolverket menar enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) att faktorer som gör att elever inte uppnår angivna mål har med brister som skolans personal själva kan påverka. Bristerna utgörs främst av relationen mellan skolans personal, elever och föräldrar.

I studiens resultatredovisning säger lärare att det är viktigt att "ha med sig föräldrarna på tåget" när det gäller elever i behov av särskilt stöd. Rektorn beskriver i resultatet hur han utifrån telefonsamtal med föräldrar ber specialpedagogen att undersöka de svårigheter som föräldrar uttrycker att en elev kan ha uppvisat. Detta beskriver att ett samarbete mellan skolan och föräldrar finns när det gäller elever i behov av särskilt stöd.

En nackdel som Skolverket enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) ser är organiseringen av hur arbetssätt anpassas till elevers förutsättningar och behov. Skolverket anser att det är viktigt att en skola tidigt upptäcker och utreder elevers svårigheter att nå målen samt att skolan värdesätter tidiga och kontinuerliga stödinsatser. Vidare menar Skolverket att detta är viktiga förutsättningarna för skolans resultat när det gäller kvalitetsarbete (Myndigheten för skolutveckling, 2003).

Resultatet visar att rektorn anser att det är betydelsefullt att tidigt påbörja en dokumentation kring elever, samt att man enligt skollagen är skyldig att upprätta en utredning om en person i elevens närhet har misstankar om att eleven är i behov av särskilt stöd.

Myndigheten för skolutveckling (2003) menar att det är nödvändigt med systematisk dokumentering av hinder och möjligheter för att ett kvalitetsarbete ska leda till framgångsrik utveckling av verksamheten. Resultatet av studien visar att lärare använder den dokumentation som görs i samarbetet med specialpedagogen inom främst tre områden, i det egna arbetet, för elevens utveckling och i samverkan med föräldrar.

Användningsområdena kan ses i förhållande till ett fortlöpande kvalitetsarbete gällande elever i behov av särskilt stöd. Kvalitet är enligt Myndigheten för skolutveckling (2003) ett komplext begrepp som kan sammanfattas med definitionen; de sammansatta egenskaper hos ett föremål eller fenomen som ger tillfredsställelse till både uttalade och underförstådda behov.

Samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagog kan tolkas som de sammansatta egenskaper som ska tillfredställa och ge stöd åt de elever som anses vara i behov av särskilt stöd.

Dokumentation och elever i behov av särskilt stöd

Lärarna i studien följer två mönster gällande dokumentation i samarbetet med specialpedagogen. De lärare som gör egna anteckningar samt de lärare som menar att det är specialpedagogen som skriver ner en dokumentation av samarbetet.

Resultatet visar att lärare anser att det är viktigt att det finns dokumentation från samarbetet men att det är brist på tid som gör att det är svårt att dokumentera, samt att det finns en risk för att dokumentation som en lärare skriver ner om en elev kan glömmas kvar och läsas av en utomstående person. En dokumentation som exempelvis åtgärdsprogram ska enligt regeringens utredning (SOU 2011:58) inte innehålla uppgifter som kan skada den enskilda integriteten hos individen eller personer i individens närhet.

Elever som går i kommunala skolor försätts enligt Vallberg Roth (2010) i en annan situation jämfört med elever inom den privata, då dokumentationen är offentliga handlingar inom den kommunala skolan.

Det framkommer också att lärare diskuterar elever "anonymt" med specialpedagogen. När lärarna diskuterar "anonymt" med specialpedagogen nämner de inte eleven vid namn, vilket leder till att det inte blir någon dokumentation kring det som diskuteras. På så vis tolkar jag det som att det pågår ett "tyst samarbete" mellan lärare och specialpedagog kring elever som anses kan vara i behov av särskilt stöd. I resultatet menar rektor att det enligt skollag är en skyldighet att starta en utredning om det uppmärksammas att en elev kan befinna sig i svårigheter. I skollagen, kapitel 3, 8 § står det att "*Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds*". Skolinspektionens granskning av regelbunden tillsyn (2009:32) visar att det finns brister i två av fem inspekterade grundskolor när det gäller skyldigheten att ge särskilt stöd till elever som har svårigheter i skolarbetet. Skolinspektionen (2009) bedömer vidare att tre av fem grundskolor saknar eller har ofullständiga åtgärdsprogram.

Det framgår även i studiens resultat att den utvalda skolan har en egen mall för hur utredning av elever i förskoleklass ska gå till. Mallen har upprättats av specialpedagogerna och utgår från liknande punkter som finns i skolans åtgärdsprogram. När lärarna genomför en utredning har föräldrarna informerats och det är specialpedagog och rektor som beslutar om vilka åtgärder som ska vidtas, även elevhälsan kan medverka vid beslutsfattandet. Alla former av insatser måste enligt Skolinspektionen (2009:13) följas upp, utvärderas och omprövas utifrån den enskilda elevens behov.

I Skolverkets skrivelse *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola* (2009:34) framgår det att en rad forskare kritiserar de åtgärdsprogram som utarbetas för elever i behov av särskilt stöd. Forskarna menar enligt Skolverket att det finns en tydlig tendens till att individualisera problem i elevers skolsituation, orsaker i skolmiljön förbises och lärare ser i många fall eleverna som de enda bärarna av problemen. Ingemar Emanuelsson och Joanna Giotas enkätstudie *Specialpedagogiskt stöd, till vem och hur?* av rektorer i grundskolan från 2011, visar att praktiskt taget samtliga rektorer anser att elevers svårigheter i skolan och behov av särskilt stöd är direkt individbundna (Emanuelsson & Giota, 2011).

Liknande uppfattningar finns hos några av lärarna i utförd studie då de menar att när specialpedagogen ska komma ut och observera, är det eleven som ska observeras och inte organiseringen av verksamheten kring eleven.

I regeringens utredning (SOU 2011:58) har det framkommit att fokus har legat på individen vid utarbetning av åtgärdsprogram, detta anses vara en brist som kan leda till att elever får fel sorts stöd.

Användning av dokumentation

I studiens resultat ger lärarna uttryck för tre användningsområden för dokumentation, i det egna arbetet, för elevens utveckling och i samverkan med föräldrar. Uppfattningar om att dokumentationen som en ”bra arbetsmall” framkommer, samt att dokumentationen är ett bra hjälpmedel för att kunna gå tillbaka och se vad som har gjorts. I relation till vad Myndigheten för skolutveckling (2003) menar angående Avtal 2000 så innebär decentraliseringen av skolan att lärare ständigt måste reflektera, följa upp och utvärdera verksamheten, och att reflektionerna måste dokumenteras för att kunna bidra till ett gynnsamt kvalitetsarbete. I läroplanen, Lgr 11, under rubriken Varje skolas utveckling står det att:

Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället. (s.11)

Dokumentationen i förhållande till elevers utveckling kan enligt lärarna komma till användning i övergång mellan olika skolverksamheter, och att det kan vara en fördel för en elev att ha med sig en dokumentation för att slippa börja om från noll. Lärarna har också uppfattningar om att dokumentationen påverkas av den person som är upprättare av dokumentationen samt att man inte behöver veta ”allt” om eleven. Skolverket (2010) menar att dokumentationen kan förstärka elever men också försvaga och begränsa dem. I och med regeringens utredning (SOU 2011:58) ska nya sekretess bestämmelser föreslås när det gällande elevers enskilda personliga förhållanden i åtgärdsprogram och individuella utvecklingsplaner. Utredningar av elevers behov av särskilt stöd innehåller ofta en sammankoppling med skolans elevvårdande verksamhet. Det bör därför enligt regeringens utredning (SOU 2011:58) finnas rutiner för hur utredningarna dokumenteras och förvaras.

Detta kan liknas med att lärarna i studien ger exempel på att en anteckningsbok med dokumentation gällande en elev kan hamna i fel händer, vilket kan tolkas som att lärarna är medvetna om att det finns rutiner för hur dokumentationen ska förvaras för att information som kan vara skadligt för elevers personliga integritet inte hamnar hos utomstående personer.

Dokumentation används av lärarna i samverkan med föräldrar, då en utredning sker kring en elev. Rektor och specialpedagog tar beslut om att ett åtgärdsprogram ska upprättas, specialpedagogen skriver åtgärdsprogrammets innehåll, sen läser lärare igenom och framför ändringar, och därefter ges föräldrar möjlighet att tillföra information eller ändringar. Vallberg Roth (2010) menar att föräldrar och elever många gånger inte har varit deltagande i utformandet av de mallar för dokumentering som rör elevens personliga utveckling, så som exempelvis IUP, utan har framtagits av utomstående som ett ”behovsdokument” som ska tillfredställa kunden.

Enligt skollagens bestämmelser för åtgärdsprogram 9 §, ska elever och föräldrar ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Min tolkning är att lärarna i studien anser att det underlättar för deras arbete med elever i behov av särskilt stöd om föräldrarna är med vid utarbetandet av ett åtgärdsprogram.

Sammanfattande slutsats

De slutsatser som presenteras i förhållande till studiens frågeställningar är

- **Hur ser samarbetet mellan specialpedagog och lärare i förskoleklass ut?**

Samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagog uppfattas av lärare utifrån två perspektiv, att läraren själv kontaktar specialpedagogen om de upplever att en elev är i behov av särskilt stöd samt att specialpedagogen kontaktar dem då en elev vid övergång mellan skolformer har med sig en tidigare dokumentation.

- **Hur dokumenteras samarbetet mellan lärare i förskoleklass och specialpedagogen?**

Det framgår att det är specialpedagogen enligt lärarna som mestadels utför skriftlig dokumentation av samarbetet. En del lärare menar att de gör egna anteckningar, men att specialpedagogen delger lärarna den dokumentation som sammanställts vid samarbetet.

Dokumentationsmaterial i form av mallar så som åtgärdsprogram används vid utredningar kring en elev som anses vara i behov av särskilt stöd. Specialpedagogerna har skapat en mall som gäller särskilt för utredning av en elev i förskoleklass och fritids.

- **Hur används dokumentering?**

Dokumentering används enligt lärare inom tre områden; *i det egna arbetet*, som arbetsmall och för att synliggöra utveckling. *För elevens egen utveckling*, som ett informationsdokument som kan underlätta vid övergångar mellan skolformer. Samt *i samverkan med föräldrar*, då som informations- och uppföljningsmaterial där föräldrar ska erbjudas att vara medskapare.

Konsekvenser för yrket

Studien bidrar med ett perspektiv på hur styrningen av arbetet med elever i behov av särskilt stöd kan få konsekvenser för verksamheten om det finns oklarheter i arbetet mellan rektor, lärare, skolans övriga personal samt föräldrar. Enligt skolinspektionens granskning (2009) har rektorers förmåga att utöva ledarskap konsekvenser när det gäller för en skola att tillgodose alla elever tillräckligt med kunskaper och därmed nå goda resultat.

Studien bidrar också till att skapa en uppfattning om hur lärare kan använda dokumentation som en arbetsmall i samband med elever i behov av särskilt stöd och kvalitetsarbete, där reflektion, uppföljning och utvärdering av verksamheten bör dokumenteras för att ge goda resultat. Det framgår även att det bör finnas rutiner för hur dokumentation ska förvaras. Ytterligare konsekvenser som berör elever och dokumentation är att ett åtgärdsprogram ska omfatta hela elevens skolsituation och därmed inte förlägga skolsvårigheter hos eleven som enskild individ. Vårdnadshavare ska även göras delaktiga i utformandet av utredningar och dokumentation.

Vidare forskning

Exempel på vidare forskning kan vara att genomföra studien ur ett annat perspektiv, så som hur föräldrar uppfattar dokumentation och samverkan mellan hem, specialpedagog, elevhälsa. Det hade också varit intressant att genomföra studien på ett större antal skolor för att jämföra resultaten. Ytterligare studier om de nya bestämmelserna i skollagen gällande dokumentation så som Individuell utvecklingsplan (IUP) med skriftliga omdömen samt åtgärdsprogram för elever i dom yngre åldrarna anser jag kan utgöra relevant underlag för fortsatt forskning.

Referenser och referenslista

Kommentar [AAB11]: Ändring/Tillägg

Bunar, N. (2009). *När marknaden kom till förorten – valfrihet, konkurrens och symboliskt kapital i mångkulturella områdens skolor* (upplaga 1:2). Lund: Studentlitteratur.

Dysthe, O. (2003). Sociokulturella teoriperspektiv på kunskap och lärande, I Dysthe, O. (Red.), *Dialog, samspel och lärande* (31-75). Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H, Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad* (upplaga 3:4). Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Karlsson, M, Melander, H, Prieto Pérez, H, Sahlström, F. (2006). *Förskoleklassen – ett tionde skolår?* Stockholm: Liber.

Lenz Taguchi, H. (1997). *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: HLS Förlag.

Persson, B. (2007). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber.

Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (2/2006). *Salamanca-deklarationen och Salamanca +10*. Stockholm: Svenska Unesco-rådet.

Vallberg Roth, A-C. (2010). Bedömning i förskolans och skolans individuella utvecklingsplaner, I Lundahl, C. & Folke-Fichtelius, M. (Red), *Bedömning i och av skolan – praktik, principer, politik* (s. 49-62). Lund: Studentlitteratur.

Internet

Center för skolutveckling (2011). *Individuella utvecklingsplaner*.

Hämtat 14 januari 2012, från

<http://www4.goteborg.se/prod/sk/skolutvecklingsenheten/dalis2.nsf/vyPublicerade/6C89393827BD37D5C1256CEE002EC8FF?OpenDocument>

Emanuelsson, Ingemar & Giota, Joanna (2011). *Specialpedagogiskt stöd till vem och hur? Rektors hantering av policyfrågor kring stödet i kommunala och fristående skolor*.

Hämtat 28 december 2011, från

http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/24569/1/gupea_2077_24569_1.pdf

IUP-RÄKNAREN. Hämtat 28 december 2011, från

http://skelleftea.infomentor.se/swedish/production/homepage/home/iup_raknaren.aspx

Myndigheten för skolutveckling (2003). *Att granska och förbättra kvalitet*.

Hämtat 28 december 2011, från

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1875

Skolinspektionen (2009). *Tillsyn och granskning Skolinspektionens och resultat.*

Hämtat 28 december 2011, från

<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Rapporter/spara-2010/Skolinspektionens-granskningar-2009.pdf>

Skolverket (2011). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.*

Hämtat 28 december 2011, från

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2575

Skolverket (2010). *Stödja och styra Om bedömning av yngre barn.*

Hämtat 28 december 2011, från

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2457

Skolverket (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?*

Hämtat 28 december 2011, från

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2260

Skolverket (2008). *Allmänna råd och kommentarer För arbete med åtgärdsprogram.*

Hämtat 28 december 2011, från

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1786

Skolverket (2006). *Allmänna råd och kommentarer Kvalitetsredovisning.*

Hämtat 28 december 2011, från

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1613

Skolverket. *På väg in i skolans värld.*

Hämtat 28 december 2011, från

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/forskoleklass/2.2884/pa-vag-in-i-skolans-varld-1.126151

Statens offentliga utredningar (SOU 2011:58). *Skolans dokument – insyn och sekretess.*

Hämtat 28 december 2011, från

<http://www.regeringen.se/sb/d/14038/a/176406>

Svensk författningssamling (SFS 2007:638). *Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100).* Hämtat 28 december 2011, från

http://www.lagboken.se/dokument/Andrings-SFS/128234/SFS-2007_638-Forordning-om-andring-i-hogskoleforordningen-1993_100?id=27546

Sveriges riksdag, Svensk författningssamling (SFS), *Skollag (2010:800)*.
Hämtat 28 december 2011, från
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2010:800>

Bilagor

Bilaga 1, Intervjuguide Rektor

Rektor:

Tema 1: Bakgrund

Hur länge har du arbetat som rektor?

- På den här skolan?

Vilka hinder/möjligheter ser du med pedagogisk dokumentation?

Tema 2: Riktlinjer

Har ni några skriftliga riktlinjer på skolan för hur ett möte mellan specialpedagog och lärare i förskoleklass ska gå till?

Hur arbetar lärare i förskoleklass med åtgärdsprogram?

- Hur organiserar ni i arbetet i förskoleklass kring elever i behov av särskilt stöd?

Hur arbetar specialpedagogen när det gäller att vara ett stöd för lärarna i förskoleklassen?

Tema 3: Dokumentation

Dokumenteras samarbetet mellan specialpedagog och lärare i förskoleklass?

- På vilket sätt?

Vad är syftet med dokumenteringen enligt dig?

Åtgärdsprogram gäller inte (gällde inte tidigare i) förskoleklass, dokumenteras de arbetssätt/metoder specialpedagog och lärare upprättar på något annat sätt?

- Hur?

- Varför?

Anser du att det är viktigt att det finns dokumentation från mötet mellan specialpedagog och lärare? - Kan du ge exempel på varför du tycker det är viktigt?

Bilaga 2, Intervjuguide Specialpedagog

Specialpedagog:

Tema 1: Bakgrund

Hur länge har du arbetat som specialpedagog?

- På den här skolan?
- Vad är dina arbetsuppgifter som specialpedagog?

Hur ser samarbetet mellan dig och lärare i förskoleklass ut?

- Vad är syftet och för vem?
- Kan du ge några konkreta exempel?

Tema 2: Riktlinjer

Finns det riktlinjer/råd som du som specialpedagog ska följa i samarbetet med lärare i förskoleklass?

- Finns det riktlinjer för dokumentering av samarbetet?
- På vilket sätt blir riktlinjerna ett stöd för dig i samarbetet med lärare i förskoleklass?

Anser du att det bör finnas riktlinjer för hur samarbetet mellan specialpedagog och lärare ska gå till?

- Varför?

Tema 3: Dokumentation

Vilka hinder/möjligheter ser du med skriftlig pedagogisk dokumentation?

På vilket sätt dokumenterar du samarbetet med lärare i förskoleklass?

Vad är syftet med dokumenteringen?

På vilket sätt anser du att lärare i förskoleklassen kan arbeta med den dokumentation som sker i samarbetet med dig?

Anser du att det är viktigt att det finns dokumentation från mötet med lärare i förskoleklass?

Tema 4: Uppföljning (= Använder, återkommer, ändrar, lägger till)

På vilket sätt följer du upp den dokumentation du gör i samarbetet med lärare i förskoleklass?

Bilaga 3, Intervjuguide Lärare förskoleklass

Lärare:

Tema 1: Bakgrund

Hur länge har du arbetat som lärare i förskoleklass?

- På den här skolan?

Har du samarbetat/samarbetar du med specialpedagog?

- Hur ser samarbetet mellan dig och specialpedagog ut (hur går ett möte till)?

Tema 2: Riktlinjer

Finns det riktlinjer/råd som du ska följa i samarbetet med specialpedagog?

- Finns det riktlinjer för dokumentering av samarbetet?

- På vilket sätt blir riktlinjerna ett stöd för dig i samarbetet med specialpedagog?

Anser du att det bör finnas riktlinjer för hur samarbetet med specialpedagog ska gå till?

- Varför?

Tema 3: Dokumentation

Vilka hinder/möjligheter ser du med skriftlig pedagogisk dokumentation?

På vilket sätt dokumenterar du samarbetet med specialpedagog?

Vad är syftet med dokumenteringen?

Anser du att det är viktigt att det finns dokumentation från mötet med specialpedagog?

Tema 4: Uppföljning (= Använder, återkommer, ändrar, lägger till)

På vilket sätt följer du upp den dokumentation du gör i samarbetet med specialpedagog?

- Hur ofta följer du upp den dokumentation du gjort i mötet med specialpedagog?

Avslutande fråga:

På vilket sätt anser du dig ha användning av dokumentationen du gjort i samarbetet med specialpedagogen?

Bilaga 4, Utredningsmall

Utredning/förskoleklass/fritids

Gruppnivå

Beskriv gruppen utifrån följande punkter:

- Börja med gruppstorlek, antal pojkar/flickor, samt hur många pedagoger som ansvarar för klassen.
- Beskriv hur gruppen fungerar socialt och vad gruppen har för intresse.

Beskriv hur en dag brukar se ut, vilka rutiner som finns, hur en vecka ser ut.

Individnivå

En allmän beskrivning av elevens förmågor när det gäller:

- Motorik, grov och finmotorik
- Omvärldsuppfattning dvs, vilken dag det är, vilken månad, begrepp såsom stor, liten, han, hon, på, under...
- Hur fungerar påklädning och toalettbesök
- Elevens förmåga att uttrycka sig, språkutveckling/uttal
- Hur fungerar matsituationen i matsal
- Elevens intresse

Elevens förmåga att samspela med:

- Kompisar
- Vuxna

Utifrån det du har berättat beskriv:

- Elevens resurser
- Elevens behov/utvecklingsområden

Vilka funderingar har du kring gruppen och eleven?